

MPC คำสะท้อนพฤติกรรม การใช้จ่ายของคนในภูมิภาค

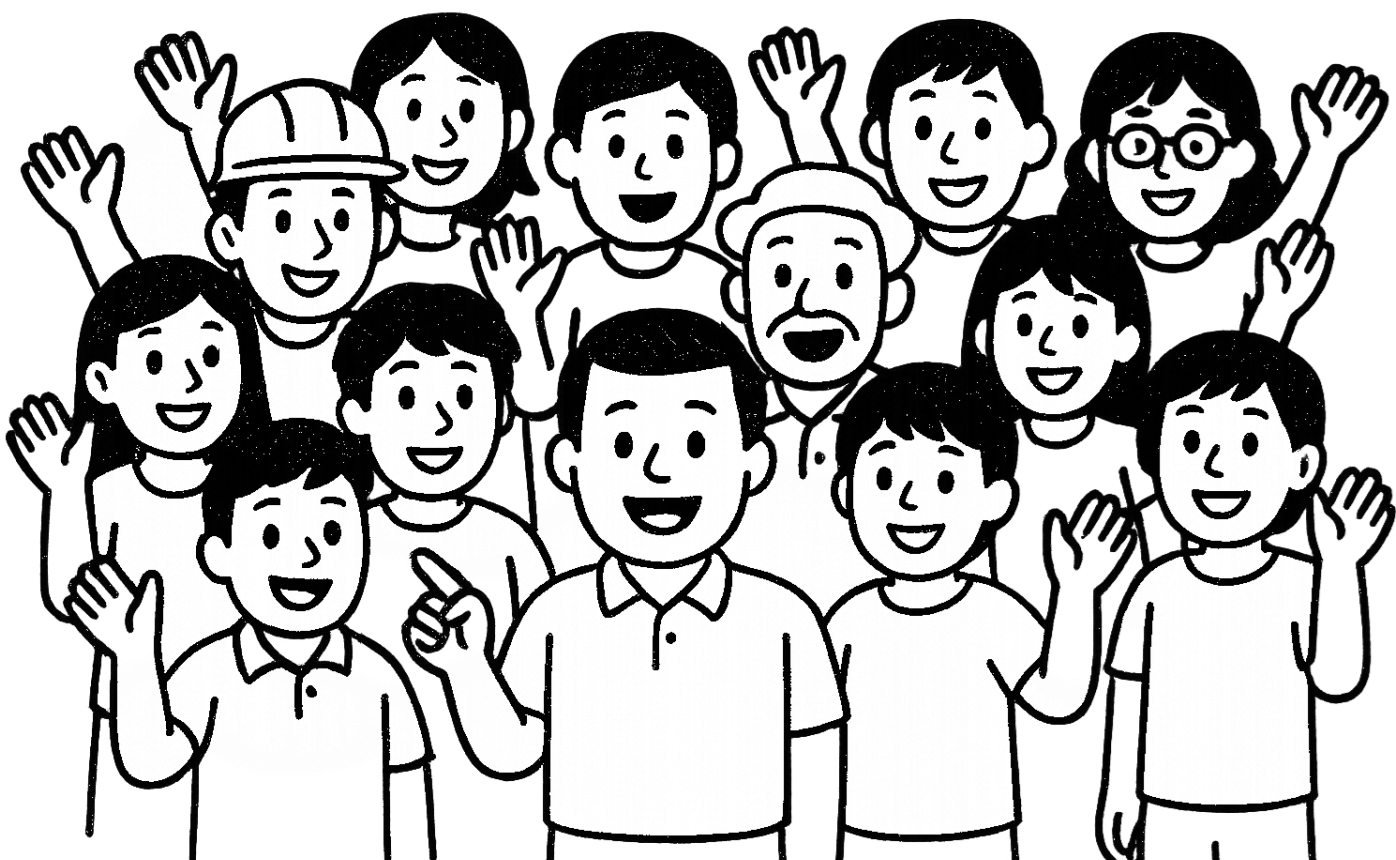
นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด

พันธวิศ กิตติสุวรรณ

ส่วนเศรษฐกิจการเงินภาค

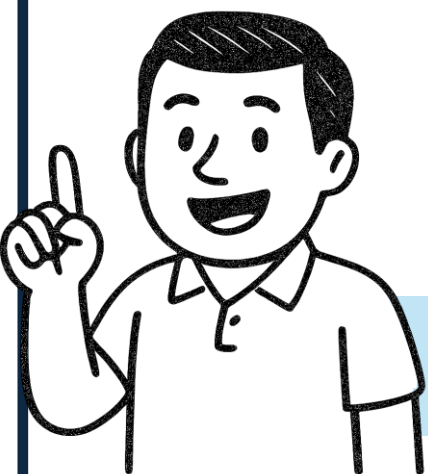
ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เนื้อหาภายในเล่ม

หน้าที่

MPC คืออะไร

3

ความแตกต่าง
ของครัวเรือนในแต่ละภูมิภาค

6

วิธีคำนวณ MPC รายภูมิภาค

9

ค่า MPC ในแต่ละภูมิภาค
จำแนกตามระดับรายได้

12

แนวทางคำนวณเชิงปริมาณ

16

MPC หรือ

Marginal Propensity to Consume
คืออะไร

MPC (Marginal Propensity to Consume) คือค่าบ่งชี้ทางเศรษฐศาสตร์
ซึ่งหมายถึง “**สัดส่วนของรายได้ที่คนเราเอาไปใช้จ่าย เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น**”

อธิบายให้ง่ายกว่านั้นก็คือ.. เวลาคนได้เงินเพิ่ม 1 บาท เขาจะเลือก “ใช้จ่าย” กี่บาทจากเงินที่เพิ่มขึ้นนั้น เช่น ถ้ารายได้ของเราเพิ่มขึ้น 100 บาท แล้วเราเอาไปใช้จ่ายเพิ่ม 80 บาท แปลว่าเราใช้จ่ายไป 80% ของรายได้ที่เพิ่มขึ้น หรือพูดในภาษานักเศรษฐศาสตร์ว่า $MPC = 0.80$

ส่วนที่เหลืออีก 20 บาทที่ไม่ได้ใช้จ่าย ก็กลายเป็น “เงินออม” หรือ MPS (Marginal Propensity to Save) ซึ่งจะเท่ากับ 0.20 ในกรณีนี้

โดยทั่วไป หากค่า MPC อยู่ในระดับสูง หมายความว่าผู้คนมีแนวโน้มใช้จ่ายมากเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น สะท้อนถึงพฤติกรรมการบริโภคที่ตอบสนองต่อรายได้ส่วนเพิ่มได้ชัดเจน ในทางกลับกัน หากค่า MPC อยู่ในระดับต่ำ แสดงว่าผู้คนตอบสนองต่อการใช้จ่ายน้อยกว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น โดยอาจเลือกเก็บออมหรือชะลอการใช้จ่ายบางส่วนไว้

MPC (Marginal Propensity to Consume) ของแต่ละกลุ่มรายได้มักแตกต่างกัน เนื่องจาก “โครงสร้างรายได้และความจำเป็นในการใช้จ่าย” ของแต่ละกลุ่มไม่เหมือนกันโดยทั่วไป **กลุ่มรายได้ต่ำ มักมีค่า MPC สูงกว่า** เพราะเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น พวกเขามีแนวโน้มที่จะนำเงินส่วนใหญ่ไปใช้จ่ายในสิ่งจำเป็น เช่น อาหาร ค่าเดินทาง หรือ ค่าครองชีพในแต่ละวัน เนื่องจากรายได้เดิมอาจไม่เพียงพอสำหรับความต้องการพื้นฐานอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น เงินจำนวนนั้นจึงถูกใช้จ่ายเกือบทั้งหมด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ในทันที ในทางกลับกัน **กลุ่มรายได้สูง มักมีค่า MPC ต่ำกว่า** เพราะพวกเขามีรายได้เพียงพอต่อการใช้ชีวิตอยู่แล้ว รายได้ที่เพิ่มขึ้นจึงมักถูกเก็บออม หรือนำไปลงทุนมากกว่าจะนำไปใช้จ่ายเพิ่มเติมในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ รายได้ส่วนเพิ่มไม่ได้เปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของพวกเขามากนัก

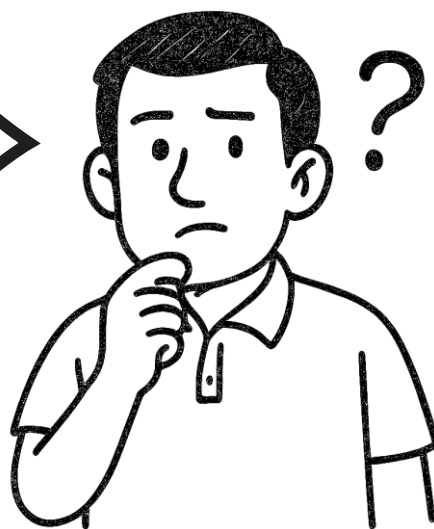
MPC เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชนได้อย่างเป็นระบบ เพราะสะท้อนให้เห็นว่าผู้คนมีแนวโน้มจะใช้รายได้ส่วนเพิ่มไปกับการบริโภคมากน้อยเพียงใด ซึ่งช่วยให้สามารถประเมินผลเบื้องต้นของมาตรการที่เกี่ยวข้องกับรายได้และการใช้จ่ายของประชาชนได้ เช่น นโยบายกระตุ้นการจับจ่ายใช้สอย ซึ่งมักมีเป้าหมายเพื่อปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายในระยะสั้น

นอกจากนี้ ค่า MPC ยังช่วยให้เข้าใจความแตกต่างของพฤติกรรมการบริโภคในแต่ละกลุ่มรายได้ได้ชัดเจนมากขึ้น ทำให้การออกแบบนโยบายกระตุ้นการจับจ่ายใช้สอย ทำได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะของประชาชนแต่ละกลุ่ม

ระดับรายได้ที่แตกต่างกัน ย่อมสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ค่า MPC ของแต่ละกลุ่มรายได้มีความแตกต่างกันตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม “ครัวเรือนในแต่ละภูมิภาค” เองก็มีความหลากหลายทั้งในด้านระดับรายได้ โครงสร้างเศรษฐกิจ และรูปแบบการใช้จ่าย ซึ่งล้วนมีผลโดยตรงต่อระดับของ MPC ในพื้นที่นั้น ๆ

ดังนั้น การศึกษาค่า MPC ในมิติรายภูมิภาค จึงไม่เพียงช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนได้อย่างแท้จริงเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการออกแบบนโยบายเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

แล้วทำไม..
ยังไม่มีการจัดทำ
MPC รายภูมิภาค

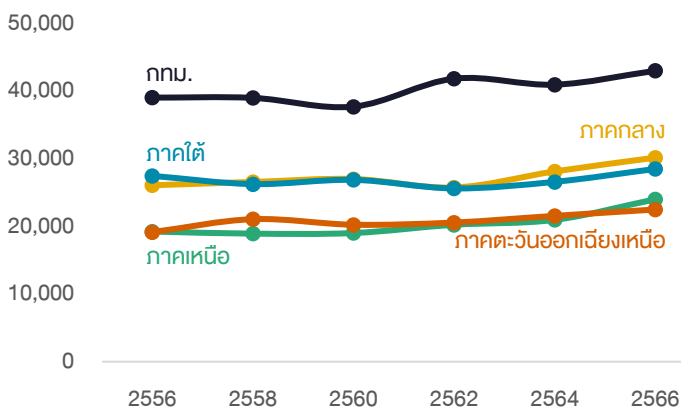
สาเหตุสำคัญที่ยังไม่มีการจัดทำ MPC รายภูมิภาค มาจาก **ข้อจำกัดด้านข้อมูล** กล่าวคือ ปัจจุบันยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลรายภูมิภาคในลักษณะ **Panel Data** ซึ่งเป็นข้อมูลที่ติดตามพฤติกรรมของกลุ่มครัวเรือนเดิมในช่วงเวลาต่อเนื่อง เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการบริโภคเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป การขาดข้อมูลประเภทนี้ทำให้ยากต่อการระบุว่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้ในครัวเรือนเดิมส่งผลต่อการบริโภคอย่างไร

อย่างไรก็ตาม ในต่างประเทศมีการศึกษาไม่น้อยที่เผชิญข้อจำกัดเดียวกัน และได้พัฒนา **วิธีการทางสถิติที่เรียกว่า Pseudo Panel Data** เพื่อใช้แทนข้อมูลแบบติดตามรายครัวเรือนจริง วิธีการนี้อาศัยการจัดกลุ่มข้อมูลจากการสำรวจครัวเรือนที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในช่วงเวลาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อจำลองลักษณะของข้อมูล Panel Data ทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงของการบริโภค เมื่อระดับรายได้เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีนัยสำคัญ

เพื่อให้เข้าใจถึงความแตกต่างของค่า MPC ในแต่ละภูมิภาคได้อย่างชัดเจนมากขึ้น การพิจารณาลักษณะของครัวเรือนในแต่ละภูมิภาคจึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากแต่ละพื้นที่นั้น มีระดับรายได้ โครงสร้างเศรษฐกิจ และรูปแบบการใช้จ่ายที่ไม่เหมือนกัน การเปรียบเทียบลักษณะเหล่านี้ จะช่วยให้เห็นภาพรวมของพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนในแต่ละภูมิภาคได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และช่วยอธิบายได้ว่าทำไมค่า MPC จึงมีแนวโน้มแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

รูปที่ 1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน
(บาทต่อเดือน)

ที่มา : แบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รูปที่ 2 สัดส่วนรายได้ที่เป็นเงินโอนต่อรายได้ทั้งหมด
(% ต่อรายได้ทั้งหมดเฉลี่ยต่อเดือน)

ที่มา : แบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2566
สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในทุกภูมิภาคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง แต่ความแตกต่างของรายได้ระหว่างภูมิภาคก็ยังคงสูงอยู่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะใน กทม. ที่มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด และรายได้เติบโตเร็วกว่า ขณะที่ครัวเรือนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีรายได้น้อยที่สุดนั้น รายได้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

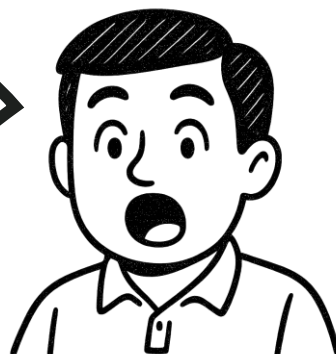
ส่วนหนึ่งของรายได้ครัวเรือนมาจากเงินรับโอน ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่ได้มาจากการทำงาน โดยในภูมิภาคที่มีรายได้รวมสูงทั้ง กทม. และ ภาคกลาง มีสัดส่วนเงินโอนต่อรายได้ทั้งหมดเพียง 10% เท่านั้น แต่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งรายได้น้อยอยู่แล้ว กลับพึ่งพารายได้ที่ไม่ได้หาเอง มากกว่าภูมิภาคอื่น

ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

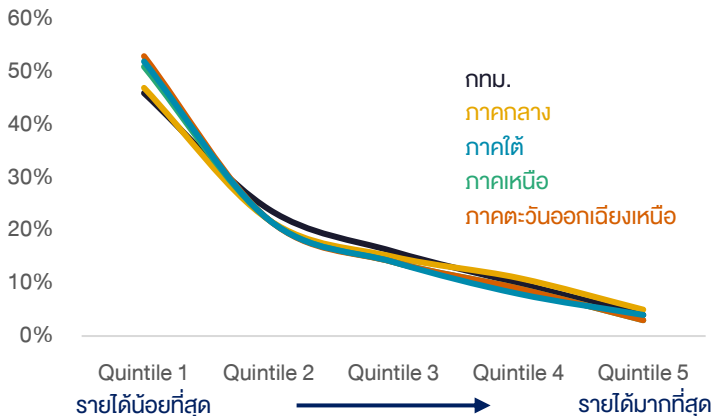
รายได้ต่ำ โตช้า

และยังต้องพึ่งพาเงินโอนสูง

ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่มั่นคง

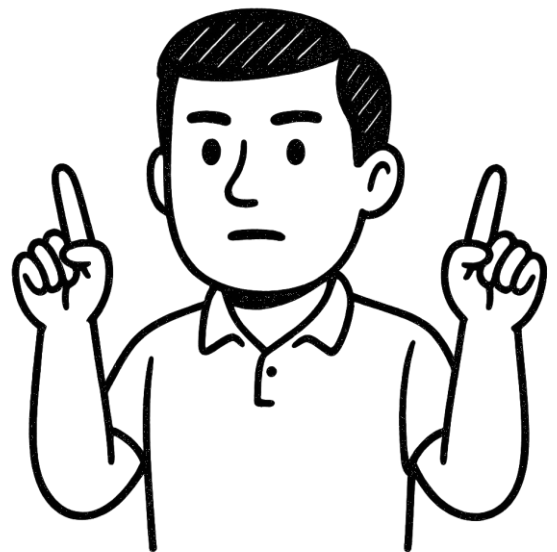
รูปที่ 3 สัดส่วนจำนวนครัวเรือนจำแนกตามรายได้เฉลี่ย
(% ต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)

แม้จะอยู่ในกลุ่มรายได้น้อย
เหมือนกัน
แต่ความยากจน
ของแต่ละภูมิภาค..
ไม่เท่ากัน

ตารางที่ 1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามกลุ่มรายได้
(บาทต่อเดือน)

รายได้เฉลี่ย	Quintile 1	Quintile 2	Quintile 3	Quintile 4	Quintile 5
กทม.	15,093	29,168	43,451	67,840	184,221
ภาคกลาง	11,949	24,924	36,490	53,212	114,537
ภาคใต้	9,525	21,675	33,944	53,806	146,719
ภาคเหนือ	7,434	17,929	28,471	46,160	120,120
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6,831	16,324	26,247	43,522	95,238

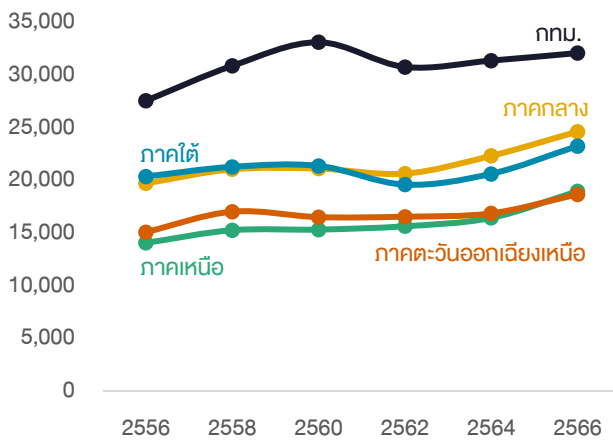

ที่มา : แบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2566 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากความแตกต่างของรายได้ระหว่างภูมิภาคแล้ว ภายในแต่ละภูมิภาคเองก็ยังมี ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของครัวเรือน โดยเมื่อแบ่งครัวเรือนเป็น 5 กลุ่มตามระดับ รายได้ เรียงจากกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุดไปจนถึงกลุ่มที่มีรายได้สูงที่สุด พบว่าครึ่งหนึ่งของครัวเรือน ทั้งหมดอยู่ในกลุ่มรายได้น้อยที่สุด และจำนวนครัวเรือนจะลดลงตามลำดับเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น และ เมื่อเปรียบเทียบครัวเรือนที่อยู่ใน “กลุ่มรายได้เดียวกัน” ระหว่างภูมิภาค จะเห็นความแตกต่างที่ ชัดเจน เช่น ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ แม้อยู่ในกลุ่มรายได้น้อยที่สุด (Quintile ที่ 1) เช่นเดียวกับ กทม. แต่มีรายได้เฉลี่ยเพียงครึ่งหนึ่งของครัวเรือนใน กทม. เท่านั้น

เมื่อเข้าใจถึงความแตกต่างด้านรายได้ของครัวเรือนในแต่ละภูมิภาคแล้ว ต่อจากนี้จะเป็นการพิจารณาในอีกมิติหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน คือ โครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือน ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายและความสามารถในการจัดสรรรายได้ของแต่ละพื้นที่ ความแตกต่างในด้านนี้จะช่วยให้เห็นภาพรวมของภาระค่าครองชีพ และแนวโน้มการบริโภคที่ส่งผลต่อค่า MPC ในแต่ละภูมิภาคได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

รูปที่ 4 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน
(บาทต่อเดือน)

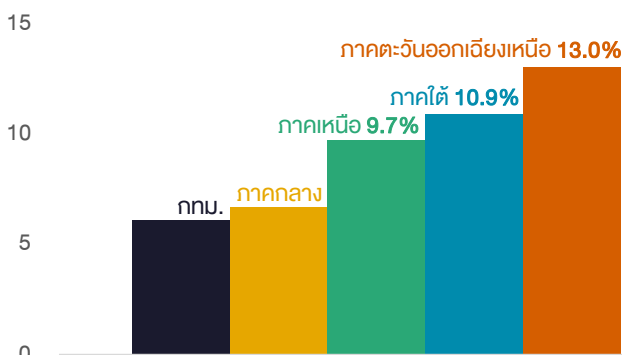

ที่มา : แบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาพรวมค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในทุกภูมิภาคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง สะท้อนถึงการบริโภคและภาระค่าครองชีพที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อพิจารณาโครงสร้างรายจ่ายจะพบว่ามีลักษณะใกล้เคียงกันในทุกภูมิภาค โดยสัดส่วนค่าใช้จ่ายหลักยังคงเป็น ค่าอุปโภคบริโภค ซึ่งมีสัดส่วนมากกว่า 90% ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยเฉพาะค่าอาหารและเครื่องดื่ม ตามด้วยค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย และค่าเดินทางเป็นลำดับต่อมา

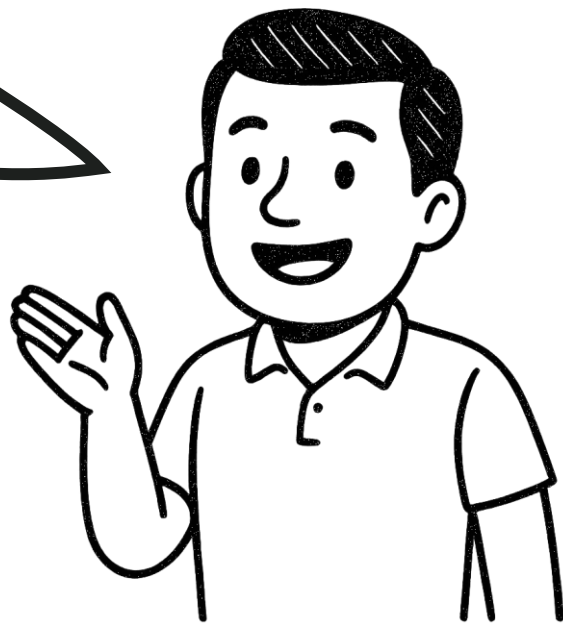
รูปที่ 5 สัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค
(% ต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดเฉลี่ยต่อเดือน)

ที่มา : แบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2566 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในมุมของค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริโภค ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายในหมวดเสี่ยงโชค เล่นแชร์ บุกหรี เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทำบุญ รวมถึงการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ทั้งในและนอกระบบ พบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ในภูมิภาค ทั้ง **ภาคใต้** **ภาคเหนือ** และ **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** มีสัดส่วนสูงกว่า กทม. และ **ภาคกลาง** ชัดเจน

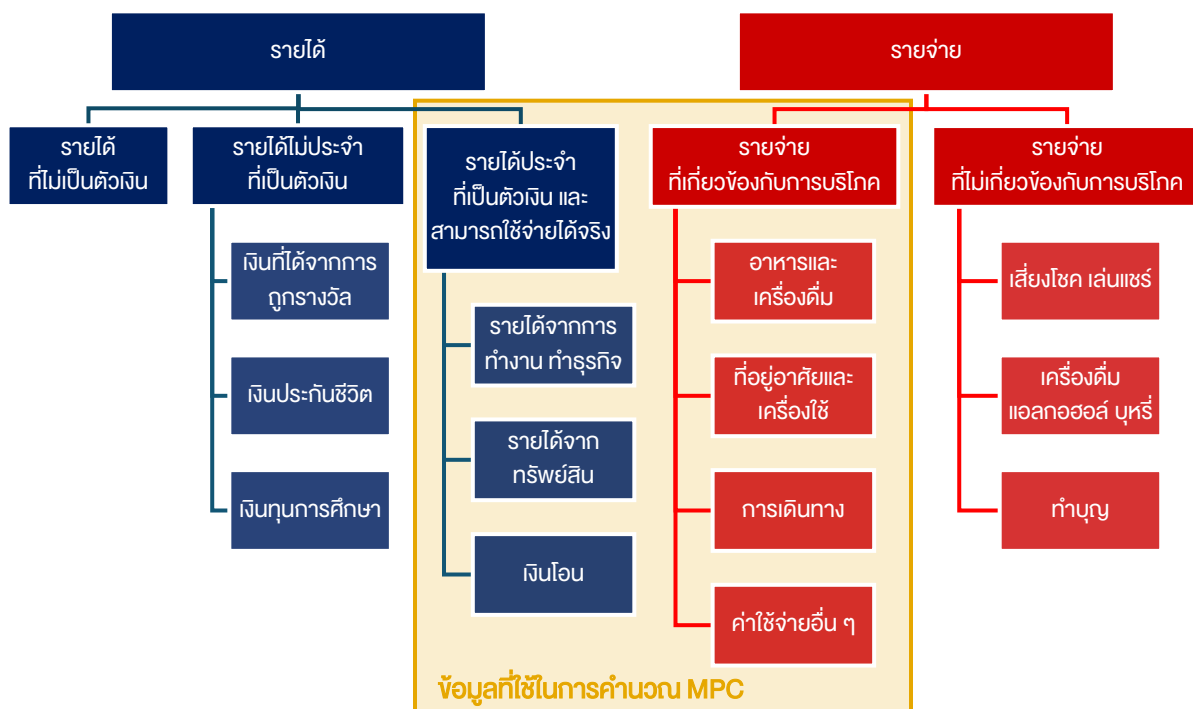
พอเข้าใจรายได้รายจ่ายแล้ว
มาคำนวณ MPC รายภูมิภาค
กันเถอะ

ในทางเศรษฐศาสตร์นั้น ค่า MPC จะพิจารณาเฉพาะ “รายได้ที่เพิ่มขึ้นใหม่” เท่านั้น ไม่รวมรายได้เดิมที่มีอยู่แล้ว ทำให้ค่า MPC จึงสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น พวกเขาจะใช้จ่ายทันทีมากน้อยเพียงใด

โดยในการศึกษานี้ เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะสามารถพิจารณาพฤติกรรมการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงในทุกช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงของรายได้ จึงมีการเลือกใช้ข้อมูลประกอบการศึกษาดังนี้

รูปที่ 6 การจำแนกประเภทรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อใช้ในการศึกษา MPC

หมายเหตุ : เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบุหรี่ ไม่นับเป็นรายจ่ายที่เกี่ยวกับการบริโภค เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ
ที่มา : แบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แล้วจะติดตามการเปลี่ยนแปลง รายได้รายจ่ายครัวเรือนเดิม

ได้อย่างไร..

ปัจจุบันในประเทศไทย มีการสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย ภาวะหนี้สิน และทรัพย์สินของครัวเรือน ผ่านโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (The Household Socio-Economic Survey : SES) โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ แต่ด้วยรูปแบบในการเก็บข้อมูลที่เป็นอิสระต่อกันในแต่ละปี รวมถึงการปกปิดข้อมูลที่ใช้ระบุตัวตน ผู้ตอบตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Act : PDPA) จึงทำให้ไม่สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงรายได้ และรายจ่ายของครัวเรือนเดิมได้โดยตรง

การศึกษานี้ จึงมีการจัดทำ Pseudo Panel Data เพื่อพยายามหากลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกัน (Same Characteristic) ในการสำรวจแต่ละครั้ง โดยการศึกษาได้จัดกลุ่มครัวเรือน จาก 3 หมวดหลัก ได้แก่ พื้นที่อยู่อาศัย ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน และลักษณะในการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน

รูปที่ 7 แนวทาง การจัดกลุ่มครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกัน

ครัวเรือนทั้งหมดต้องผ่านเครื่องกรอง
3 หมวดหลัก 7 หมวดย่อย
เพื่อหาครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกัน

ภูมิภาค เขตที่อยู่อาศัย (ในหรือนอกเขตเทศบาล)

เพศ ช่วงอายุ และวุฒิการศึกษาสูงสุด

ประเภทงาน และสายงาน

หลังจากที่ครัวเรือนผ่านเครื่องกรองฯ และมีลักษณะทั้ง 7 หมวดย่อยตรงกัน จะได้ครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกัน (Same Characteristic) ออกมาเป็นกลุ่ม ๆ โดยแต่ละกลุ่มจะเป็นตัวแทนของครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกันนั้น ๆ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของทั้งรายได้ และรายจ่ายเป็นค่ากลางของกลุ่ม

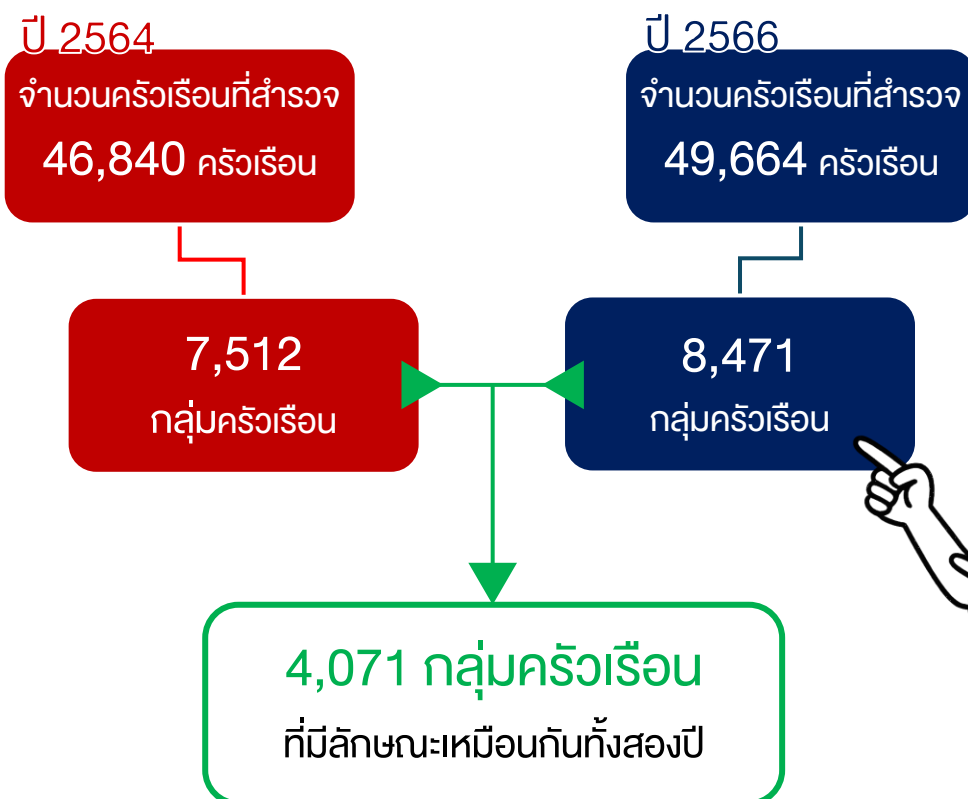

หลังจากได้ค่ากลางของแต่ละกลุ่มครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกัน (Same Characteristic) การศึกษานี้จะมีการจับคู่ กลุ่มครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกันในแต่ละปี เพื่อใช้ติดตามการเปลี่ยนแปลงของรายได้และรายจ่ายของกลุ่มครัวเรือนนั้น ๆ โดยจะใช้ปี 2564 และปี 2566 เป็นช่วงเวลาหลักในการศึกษา

ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มครัวเรือนที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมเหมือนกัน ในทั้ง 7 หมวดที่ใช้ในการจำแนก ในปีแรก กลุ่มนี้มีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาท และมีรายจ่ายเฉลี่ย 8,000 บาท ต่อมาในปีถัดไป กลุ่มครัวเรือนเดียวกันมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 12,000 บาท และมีรายจ่ายเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 9,000 บาทเมื่อเปรียบเทียบกับปีแรก

จะเห็นได้ว่ากลุ่มครัวเรือนนี้มีรายได้เพิ่มขึ้น 2,000 บาท และมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น 1,000 บาท ซึ่งหมายความว่ากลุ่มครัวเรือนนี้ได้นำรายได้ที่เพิ่มขึ้นมาใช้จ่ายครึ่งหนึ่ง หรือ 50% ของรายได้ที่เพิ่มขึ้น ในทางเศรษฐศาสตร์ เราจึงกล่าวได้ว่า กลุ่มครัวเรือนนี้มีค่า MPC เท่ากับ 0.50

รูปที่ 8 จำนวนครัวเรือนและจำนวนกลุ่มครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกัน

ที่มา : แบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2564 และ ปี 2566 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
คำนวณโดยผู้เขียน

หลังจากจัดกลุ่มครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกันในทั้งสองปีแล้ว ทำให้สามารถระบุได้ว่าในแต่ละกลุ่มครัวเรือน มีการใช้จ่ายเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้เพื่อสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายต่างกันตามระดับรายได้ที่แตกต่างกัน การศึกษานี้จึงมีการจำแนกครัวเรือนออกเป็น 5 กลุ่ม (Quintile) และคำนวณ MPC ของแต่ละกลุ่ม แยกตามภูมิภาค ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่า MPC รายภูมิภาค จำแนกตามระดับรายได้

	รายได้น้อยที่สุด Quintile 1			รายได้มากที่สุด Quintile 5			ภาพรวม
รวมทั้งประเทศ	0.78	0.67	0.66	0.64	0.56	0.63	
กทม.	0.90	0.81	0.76	0.68	0.52	0.65	
ภาคกลาง	0.75	0.69	0.68	0.64	0.57	0.63	
ภาคใต้	0.71	0.67	0.64	0.56	0.52	0.62	
ภาคเหนือ	0.84	0.77	0.65	0.62	0.55	0.69	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.92	0.83	0.75	0.72	0.65	0.75	

ที่มา : งานศึกษา MPC ค่าสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนในภูมิภาค นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด

ผลลัพธ์ภาพรวม พบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุด (Quintile 1) มีค่า MPC สูงที่สุด สะท้อนว่ารายได้ที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอให้การบริโภคเป็นไปอย่างราบรื่น เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น ครัวเรือนกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องรีบใช้จ่ายเพื่อเติมเต็มความต้องการพื้นฐาน เช่น ค่าอาหารหรือของจำเป็นในชีวิตประจำวัน

ในทางกลับกัน กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงขึ้น (Quintile 2 เป็นต้นไป) มีค่า MPC ลดลงตามลำดับ สะท้อนว่ารายได้ที่มีอยู่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตมากกว่ากลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยที่สุด โดยเปรียบเทียบ จึงไม่มีแนวโน้มในการเร่งใช้จ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง พบว่าความแตกต่างของค่า MPC ระหว่างกลุ่ม Quintile 1 และ Quintile 2 มีช่องว่างค่อนข้างชัดเจน

ขณะที่กลุ่มรายได้ระดับกลาง (Quintile 2-4) มีค่า MPC ใกล้เคียงกัน ส่วนกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงที่สุด (Quintile 5) มีค่า MPC ต่ำที่สุด เนื่องจากรายได้ที่สูงอยู่แล้วสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ดีกว่ากลุ่มอื่น จึงไม่จำเป็นต้องเพิ่มการใช้จ่ายเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้นอีก

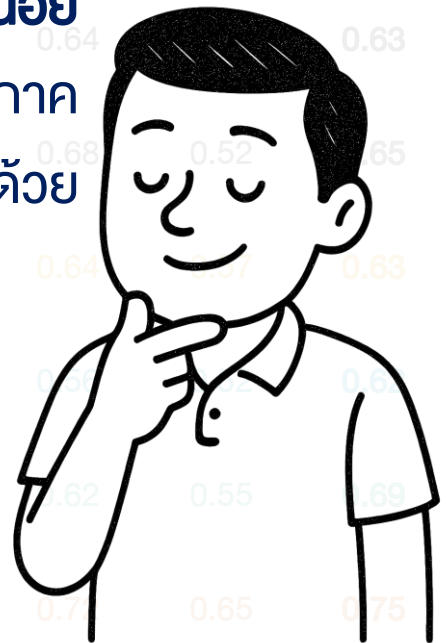
ทั้งนี้ MPC ในภาพรวมทั้งประเทศจากการศึกษานี้ สอดคล้องกับการประเมิน MPC ที่มีก่อนหน้า ทั้งการศึกษาของสายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย และการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง¹ ซึ่งให้ภาพว่า MPC จะลดลงเรื่อย ๆ เมื่อมีระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาค ก็ sẽเห็นความแตกต่างของ MPC เช่นเดียวกัน เช่น ใน**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ที่มีค่า MPC ของภูมิภาคสูงถึง 0.75 ซึ่งสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ตามระดับรายได้ที่น้อย ขณะที่ **กทม.** **ภาคกลาง** และ**ภาคใต้** ที่มีระดับรายได้สูงกว่า มี MPC ที่ต่ำกว่าชัดเจน

ตารางที่ 3 ค่า MPC Quintile 1 ในแต่ละภูมิภาค

	รายได้น้อยที่สุด Quintile 1	Quintile 2	Quintile 3	Quintile 4	Quintile 5 รายได้มากที่สุด	ภาพรวม
รวมทั้งประเทศ	0.78	0.67	0.66	0.64	0.63	
กทม.	0.90	0.81	0.76	0.68	0.52	0.65
ภาคกลาง	0.75	0.69	0.68	0.64	0.57	0.63
ภาคใต้	0.71	0.67	0.64	0.61	0.52	0.61
ภาคเหนือ	0.84	0.77	0.65	0.62	0.55	0.69
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.92	0.83	0.75	0.71	0.65	0.75

**คนรายได้น้อย
ในแต่ละภูมิภาค
แตกต่างกันจริงด้วย**

ที่มา : งานศึกษา MPC ค่าสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนในภูมิภาค นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด

กลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยที่สุดใน**ภาคเหนือ** ที่มีรายได้ที่ใช้จ่ายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน 7,434 บาท รวมถึงใน**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**ที่มีรายได้ที่ใช้จ่ายได้เฉลี่ยเพียง 6,831 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นไปได้ยากที่จะเพียงพอต่อการดำรงชีวิตได้ในระดับพื้นฐาน ส่งผลให้เมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น ครัวเรือนกลุ่มนี้จะเร่งใช้จ่ายอย่างชัดเจน

ยกตัวอย่าง เช่น หากมีรายได้เพิ่มขึ้น 100 บาท โดยทั่วไปแล้ว กลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยในภาพรวมจะใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 78 บาท จากเงินที่ได้รับมาใหม่ แต่เนื่องจากครัวเรือนในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกัน ทำให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงได้มากขึ้น โดยกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยใน**ภาคเหนือ**จะใช้จ่าย 84 บาท จากรายได้ที่เพิ่มขึ้น และครัวเรือนรายได้น้อยใน**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**จะใช้จ่ายถึง 92 บาท จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้น

ตารางที่ 4 ค่า MPC กลุ่มรายได้น้อยที่สุดพื้นที่ กทม.

	รายได้น้อยที่สุด Quintile 1	รายได้ต่ำ Quintile 2	รายได้ปานกลาง Quintile 3	รายได้สูง Quintile 4	รายได้มากที่สุด Quintile 5	ภาพรวม
รวมทั้งประเทศ	0.78	0.67	0.66	0.64	0.63	0.63
กทม.	0.90	0.81	0.76	0.68	0.65	0.65
ภาคกลาง	0.75	0.69	0.68	0.64	0.57	0.63
ภาคใต้	0.71	0.67	0.64	0.63	0.53	0.62
ภาคเหนือ	0.84	0.77	0.65	0.61	0.55	0.65
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.92	0.83	0.75	0.62	0.65	0.75

แล้วทำไม กทม. ที่รายได้สูง
MPC ถึงสูงนะ

ที่มา : งานศึกษา MPC ค่าสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนในภูมิภาค นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด

แม้จะเป็นกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยที่สุดเช่นกัน แต่กลุ่มครัวเรือน Quintile 1 ของ กทม. มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนถึง 15,093 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นระดับรายได้ที่สูงกว่าทุกภูมิภาค และสูงกว่ากลุ่ม Quintile 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีรายได้เพียง 6,831 บาทต่อเดือน แต่ทำไม 2 ภูมิภาคนี้กลับมี MPC ที่ใกล้เคียงกัน

รูปที่ 9 รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินต่อครัวเรือน

(บาทต่อเดือน)

รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน หมายถึง อาหาร สิ่งของและอื่น ๆ ที่ครัวเรือนได้รับมา โดยไม่จำเป็นต้องซื้อ เช่น การทำเกษตร หรือมีผู้มอบสิ่งของให้

ที่มา : แบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2566 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รูปที่ 10 ค่าครองชีพพื้นฐาน

(บาทต่อเดือน)

ค่าครองชีพพื้นฐาน คือ ค่าอาหารขั้นต่ำที่ให้อาหารเพียงพอ รวมทั้งค่าใช้จ่ายพื้นฐานอื่น ๆ เช่น เสื้อผ้าที่อยู่อาศัย การเดินทาง

ที่มา : เส้นความยากจน ปี 2566 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แม้รายได้ที่เป็นตัวเงินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะน้อย แต่เมื่อมองรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตร เก็บผัก เก็บผลไม้ กลับมีมูลค่าที่สูง และเพียงพอกับค่าครองชีพพื้นฐาน ต่างกับ กทม. ที่มีรายได้เหล่านี้ต่ำ และเผชิญค่าครองชีพที่แพง ส่งผลให้ต้องพึ่งพารายได้ที่เป็นตัวเงินในการดำรงชีวิตเป็นหลัก สะท้อนว่าในปัจจุบัน “คนจนเมือง ก็ลำบาก”

นอกจากนี้..
ยังมีเรื่องน่ารู้
เกี่ยวกับ MPC อีก

ตารางที่ 5 ค่า MPC ภาพรวมทั้งประเทศช่วงปี 2560 และ 2566

	Quintile 1	Quintile 2	Quintile 3	Quintile 4	Quintile 5	รวม
ปี 2558 - 2560	0.71	0.64	0.62	0.60	0.56	0.58
ปี 2564 - 2566	0.78	0.67	0.66	0.64	0.56	0.63

ที่มา : งานศึกษา MPC ค่าสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนในภูมิภาค นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด

ค่า MPC ไม่ได้เป็นระดับตายตัวไปตลอด เมื่อช่วงเวลาผ่านไป และพฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ก็จะทำให้ MPC ปรับเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้เช่นกัน ซึ่งหากเปรียบเทียบจะเห็นว่าในช่วงที่ผ่านมา MPC ของครัวเรือนใน Quintile ตั้งแต่ 1-4 มีการปรับเพิ่มขึ้น สะท้อนภาระค่าใช้จ่ายของครัวเรือนที่มากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป

ตารางที่ 6 ปัจจัยที่ส่งผลต่อ MPC ของครัวเรือน

	MPC ส่วนเพิ่ม
หนี้สินส่งผลให้ MPC เพิ่มขึ้น	0.01
เงินโอนส่งผลให้ MPC เพิ่มขึ้น	0.09

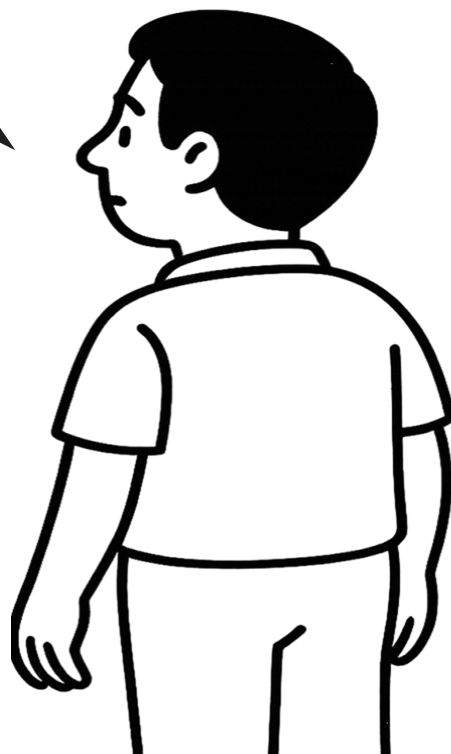
นอกจากนี้ยังมีลักษณะของครัวเรือนที่ส่งผลให้ MPC เพิ่มขึ้นหรือลดลงเช่นกัน เช่น ครัวเรือนที่มีหนี้สินจะมี MPC สูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินอยู่ 0.01 เช่นเดียวกับครัวเรือนที่พึ่งพาเงินโอนมากจะมี MPC สูงกว่าถึง 0.09

ที่มา : งานศึกษา MPC ค่าสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนในภูมิภาค นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด

ทำไมเมื่อเศรษฐกิจอ่อนแอ ภาครัฐจึงเพิ่มกำลังซื้อให้ผู้มีรายได้น้อย?

ในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจเปราะบาง หนึ่งในแนวทางที่ภาครัฐมักใช้เพื่อบรรเทาผลกระทบ คือการเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อย (กลุ่มครัวเรือน Quintile 1) ซึ่งไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเหล่านี้ในระยะสั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้ กลุ่มรายได้น้อยมักมีค่า MPC สูง หมายความว่าเม็ดเงินที่ใช้จ่ายรายได้ส่วนเพิ่มมากกว่ากลุ่มอื่น ทำให้เมื่อได้รับรายได้เพิ่มเติม พฤติกรรมการใช้จ่ายจะปรับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการบริโภคที่ชัดเจนในระยะสั้น

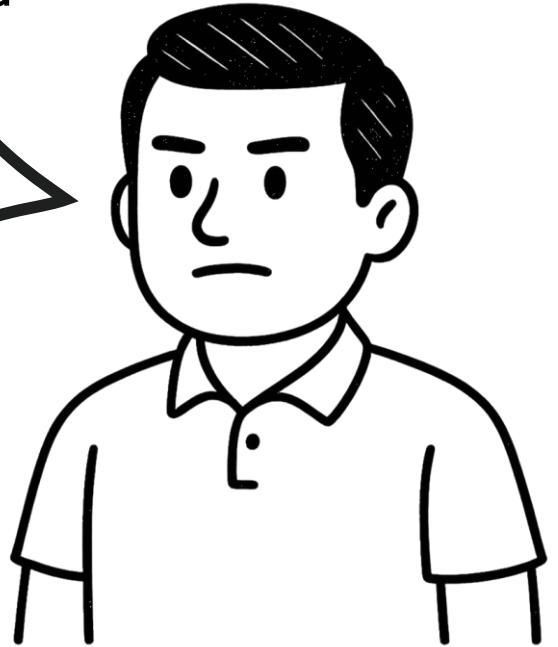
เข้าใจแล้ว ๆ ทำไมถึงต้องกระตุ้นผ่านผู้มีรายได้น้อย

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในการศึกษานี้ เป็นความเห็นของผู้เขียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของหน่วยงาน ทั้งนี้การคัดลอกหรืออ้างอิงข้อมูลบางส่วนจากบทความนี้สามารถทำได้โดยเหมาะสม โดยต้องอ้างอิงถึงผู้เขียนอย่างชัดเจน

Appendix แนวทางจัดทำการศึกษาในเชิงปริมาณ

ต่อจากนี้.. จะเป็น
การอธิบายเนื้อหาในเชิงปริมาณ
ซึ่งจะมีความเป็นวิชาการขึ้น

การศึกษาเรื่อง MPC “คำสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนในภูมิภาค นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด” มีเป้าหมายเพื่อสะท้อนค่า MPC ที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามและประเมินผลของมาตรการกระตุ้นการใช้จ่าย รวมถึงช่วยวางแนวทางให้มาตรการสอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้จ่ายจริงในแต่ละภูมิภาค

โดยการศึกษานี้ ใช้อ้างอิงข้อมูล จากแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สิน และทรัพย์สินของครัวเรือน ตลอดจนลักษณะที่อยู่อาศัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบที่เป็นอิสระต่อกัน (Pooled data) โดยมีความถี่ทุก ๆ 2 ปีต่อครั้ง จากครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล

เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของรายได้และรายจ่ายครัวเรือน การศึกษานี้เลือกใช้ข้อมูลปี 2564 และปี 2566 แต่จากข้อจำกัดของข้อมูลที่เก็บแยกกันในแต่ละปี ทำให้ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าครัวเรือนในแต่ละปีเป็นครัวเรือนเดียวกันหรือไม่ การศึกษานี้จึงได้สร้าง Pseudo Panel Data ขึ้น เพื่อใช้ในการจับคู่ครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกันระหว่างสองช่วงเวลา โดยกำหนดเกณฑ์จำแนกออกเป็น 3 หมวดหลัก รวมทั้งหมด 7 หมวดย่อย ครัวเรือนที่จะถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะต้องมีคุณลักษณะตรงกันครบทั้ง 7 หมวดดังกล่าว

1. **พื้นที่อยู่อาศัย** ประกอบด้วย 1.1 ภูมิภาคที่อยู่อาศัย และ 1.2 อยู่ในหรือนอกเขตเทศบาล
2. **ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน** ประกอบด้วย 2.1 เพศของหัวหน้าครัวเรือน 2.2 ช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน และ 2.3 ระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน
3. **ลักษณะการทำงานของหัวหน้าครัวเรือน** ประกอบด้วย 3.1 ประเภทอุตสาหกรรมที่หัวหน้าครัวเรือนทำงาน และ 3.2 สถานภาพการทำงาน (นายจ้าง, ลูกจ้าง, ฯลฯ)

ตารางที่ 7 ตัวอย่างข้อมูลใน Pseudo Panel Data

กลุ่มครัวเรือน	ปี	ภูมิภาค	เขตที่อยู่อาศัย	เพศ	ช่วงอายุ	การศึกษา สูงสุด	ประเภท อุตสาหกรรม	สถานภาพ การทำงาน	รายได้ ต่อเดือน	รายจ่าย ต่อเดือน
1	2564	กทม.	ในเขตเทศบาล	ชาย	30-35 ปี	ป.ตรี	การผลิต	ลูกจ้าง	22,000	18,000
1	2566	กทม.	ในเขตเทศบาล	ชาย	30-35 ปี	ป.ตรี	การผลิต	ลูกจ้าง	23,000	20,000
.										
.										
.										
X	2564	ใต้	นอกเขต เทศบาล	หญิง	46-50 ปี	ป.โท	การค้า	นายจ้าง	54,000	37,000
X	2566	ใต้	นอกเขต เทศบาล	หญิง	46-50 ปี	ป.โท	การค้า	นายจ้าง	59,000	38,000

ที่มา : งานศึกษา MPC ค่าสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนในภูมิภาค นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า Pseudo Panel Data สามารถจัดกลุ่มครัวเรือนที่มีลักษณะเหมือนกันในทั้งสองปีได้ทั้งหมด 4,071 กลุ่มครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนที่ถูกสำรวจทั้งหมด 46,840 ครัวเรือนในปี 2564 และ 49,664 ครัวเรือนในปี 2566 โดยแต่ละกลุ่มมีจำนวนครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 4.71 ครัวเรือนต่อกลุ่ม ทั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้ใช้ค่าเฉลี่ยของรายได้และรายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือนในแต่ละกลุ่ม เป็นค่ากลางของกลุ่มครัวเรือนนั้น ๆ

หลังจากนั้น เพื่อให้การศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (Keynesian Consumption Theory) การศึกษานี้ได้ตัดกลุ่มครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงของรายได้และรายจ่ายไปในทิศทางตรงกันข้ามออกจากการวิเคราะห์ นอกจากนี้ เพื่อให้ผลการศึกษาเป็นตัวแทนของครัวเรือนส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ยังได้ตัดค่าผิดปกติ (Outlier) ออกจากชุดข้อมูลโดยตัดในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 5 ลงมา และเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 95 ขึ้นไป

เมื่อดำเนินการปรับปรุงและจัดการข้อมูล (Data Cleaning) แล้ว จะได้ค่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนที่พร้อมสำหรับการวิเคราะห์ โดยการศึกษานี้อ้างอิงแนวคิดการคำนวณค่า MPC ตามทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (Keynesian Consumption Theory) ดังสมการต่อไปนี้

$$C = a + b (Y_d)$$

โดย C คือ การอุปโภคบริโภคทั้งหมด

a คือ การบริโภคอิสระ (การบริโภคที่ไม่ขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงของรายได้)

b คือ สัดส่วนการบริโภคที่ขึ้นกับรายได้ (อัตราส่วนการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงตามรายได้ที่เปลี่ยนแปลง) **ซึ่งคือ MPC ที่กำลังศึกษา**

Y_d คือ รายได้ที่สามารถใช้จ่ายได้จริง

ก่อนเข้าสู่การวิเคราะห์ การศึกษานี้ได้จำแนกกลุ่มครัวเรือนออกเป็น 5 กลุ่มรายได้ (Quintile) ตามระดับรายได้เฉลี่ย เรียงจากกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุดไปจนถึงกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด เพื่อสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงรายได้และรายจ่ายในแต่ละระดับรายได้

จากนั้น ได้นำค่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้และรายจ่ายของแต่ละกลุ่มครัวเรือนมาวิเคราะห์ด้วย แบบจำลองเชิงเส้น (Linear Regression Model) โดยกำหนดให้การเปลี่ยนแปลงของรายได้ของกลุ่มครัวเรือนเป็น ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายเป็น ตัวแปรตาม (Dependent Variable) พร้อมทั้งแยกการประมาณค่าแบบจำลอง ออกตาม ภูมิภาค และ ระดับรายได้ เพื่อสะท้อนความแตกต่างของพฤติกรรมการบริโภคในแต่ละพื้นที่

ตารางที่ 8 ค่า MPC จากการเตรียมข้อมูลด้วย Psuedo Panel Data

	Quintile 1	Quintile 2	Quintile 3	Quintile 4	Quintile 5	ภาพรวม
รวมทั้งประเทศ	*** 0.78	*** 0.67	*** 0.66	** 0.64	** 0.56	*** 0.63
กทม.	*** 0.90	** 0.81	** 0.76	** 0.68	** 0.52	*** 0.65
ภาคกลาง	** 0.75	** 0.69	** 0.68	** 0.64	** 0.57	*** 0.63
ภาคใต้	** 0.71	** 0.67	** 0.64	** 0.56	* 0.52	*** 0.62
ภาคเหนือ	*** 0.84	** 0.77	** 0.65	* 0.62	* 0.55	*** 0.69
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	*** 0.92	** 0.83	** 0.75	* 0.72	* 0.65	*** 0.75

($p < 0.01 = ***$, $p < 0.05 = **$, $p < 0.10 = *$)

ที่มา : งานศึกษา MPC ค่าสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนในภูมิภาค นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด

ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุด (Quintile 1) มีค่า MPC สูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคของเคนส์ (Keynesian Consumption Theory) ที่อธิบายว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคจะเพิ่มขึ้นด้วย แต่ในสัดส่วนที่น้อยกว่ารายได้ โดยกลุ่มรายได้น้อยมักนำรายได้ส่วนเพิ่มไปใช้จ่ายเกือบทั้งหมด เพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และ ค่าครองชีพจำเป็นอื่น ๆ ขณะที่กลุ่มรายได้สูงกว่า (Quintile 2 เป็นต้นไป) มีค่า MPC ลดลงตามลำดับ เพราะรายได้ที่มีอยู่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตแล้ว จึงมีแนวโน้มเก็บออมหรือใช้เพื่อการลงทุนมากกว่าการบริโภคเพิ่มเติม

นอกจากนี้ เพื่อให้การศึกษาครั้งนี้มีความรอบด้านและได้แนวทางที่เหมาะสมที่สุด จึงมีการพิจารณาและเทียบเคียงแนวทางอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินค่า MPC หรือวิธีการวัดที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อให้สามารถประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของวิธีที่ใช้ในการศึกษานี้ได้อย่างรอบคอบมากยิ่งขึ้น โดยแบ่งเป็นอีก 2 วิธี ดังนี้

1. การศึกษา Average Propensity to Consume : APC หมายถึง อัตราส่วนระหว่างรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่อรายได้ทั้งหมดของบุคคลหรือครัวเรือน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครัวเรือนนำรายได้ที่มีอยู่ทั้งหมดไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากน้อยเพียงใดกล่าวคือ ค่า APC แสดงถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนในช่วงเวลาหนึ่ง แตกต่างจากค่า MPC ซึ่งวัดเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของการบริโภคเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งไม่ตรงกับเป้าหมายในการศึกษา

2. การศึกษาความยืดหยุ่นต่อรายได้ (Elasticity) หมายถึง การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างว่าครัวเรือนปรับการใช้จ่ายมากน้อยเพียงใดเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลง โดยตามทฤษฎีการบริโภค ความยืดหยุ่นมักคงที่หรือเปลี่ยนแปลงน้อย จึงไม่สะท้อนพฤติกรรมจริงตามรายได้ ดังนั้นความยืดหยุ่นไม่สามารถแทน MPC ได้ เพราะเป็นการวัด “สัดส่วนการตอบสนอง” ไม่ใช่ “จำนวนการใช้จ่ายจริง” และไม่แสดงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบค่า MPC กับแนวทางอื่น ๆ

	Quintile 1	Quintile 2	Quintile 3	Quintile 4	Quintile 5	ภาพรวม
MPC	0.78	0.67	0.66	0.64	0.56	0.63
APC	1.12	0.88	0.79	0.74	0.64	0.76
Elasticity	0.69	0.89	0.70	0.69	0.26	0.72

ที่มา : งานศึกษา MPC ค่าสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนในภูมิภาค นัยต่อการประเมินมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายที่ตรงจุด

โดยสรุป.. หากต้องการติดตามพฤติกรรมการใช้จ่ายเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลง ค่า MPC เหมาะสมที่สุด เพราะสะท้อน “การเปลี่ยนแปลงของการบริโภคต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้” ได้โดยตรง ต่างจาก APC ที่มองภาพรวมของรายได้ทั้งหมด และ ความยืดหยุ่นต่อรายได้ ที่เน้นวิเคราะห์เชิงสัดส่วนมากกว่าพฤติกรรมจริงของครัวเรือน

อย่างไรก็ตาม แม้ค่า MPC จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการใช้จ่ายของประชาชนที่เปลี่ยนแปลง เมื่อรายได้เปลี่ยนไปได้อย่างเป็นระบบ แต่ค่า MPC ไม่ได้เป็นตัวชี้โดยตรงว่าเม็ดเงินจากมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายจะส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เป็นจำนวนเท่าใดของเงินเริ่มต้น

โดยในทางเศรษฐศาสตร์ การประเมินผลของมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายต้องอาศัยแนวคิดของ ตัวคูณทางการคลัง (Fiscal Multiplier) ซึ่งใช้วัดผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ จากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ขณะที่ค่า MPC เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งที่อธิบายพฤติกรรมการบริโภคส่วนเพิ่มของครัวเรือน ทั้งนี้อ้างอิงจากบทความของธนาคารแห่งประเทศไทยเรื่อง มาตรการแจกเงินมีผลต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างไร ที่อธิบายไว้โดยละเอียดถึงกลไกว่าเม็ดเงินจากมาตรการใช้จ่ายส่งผลต่อเศรษฐกิจอย่างไร

ตัวคูณทางการคลัง คือค่าที่ใช้วัดว่า เมื่อรัฐบาลอัดฉีดเงินเข้าสู่ระบบ จะส่งผลให้เกิดรายได้หรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเท่าใด ถ้าตัวคูณมีค่ามากกว่าหนึ่ง หมายความว่าเม็ดเงินที่ภาครัฐใช้จ่ายสามารถสร้างผลทางเศรษฐกิจได้มากกว่าเงินตั้งต้น แต่หากมีค่าน้อยกว่าหนึ่ง ก็แปลว่าผลที่เกิดขึ้นน้อยกว่าเม็ดเงินที่ใส่เข้าไป

เมื่อมีการอัดฉีดเม็ดเงินจากมาตรการกระตุ้นการใช้จ่าย เงินที่เข้าสู่มือประชาชนจะถูกนำไปใช้จ่ายและอาจเกิดการหมุนเวียนต่อได้อีกหลายรอบ โดย ผลของการใช้จ่ายรอบแรก ถือเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะเป็นช่วงที่ครัวเรือนได้รับรายได้เพิ่มขึ้นโดยตรงและตัดสินใจว่าจะนำรายได้ส่วนนั้นไปใช้จ่ายมากน้อยเพียงใด ซึ่งสะท้อนผ่านค่า MPC หากครัวเรือนใช้จ่ายมาก ผลของรอบแรกก็จะสูง แต่ในรอบถัดไป ผลมักค่อย ๆ ลดลง เนื่องจากรายได้ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมักตกอยู่กับกลุ่มรายได้ปานกลางถึงสูง เช่น ร้านค้าปลีกและค้าส่ง ซึ่งมีแนวโน้มใช้จ่ายน้อยลงหรือมีค่า MPC ต่ำกว่า

นอกจากนี้ ยังมี “ส่วนรั่วไหล” จากพฤติกรรมของครัวเรือน เช่น การเก็บออม การชำระหนี้ และการใช้จ่ายกับสินค้านำเข้า ซึ่งเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลของมาตรการลดลง โดยเฉพาะการนำเข้า เนื่องจากหากครัวเรือนใช้รายได้ส่วนเพิ่มไปซื้อสินค้าที่ผลิตจากต่างประเทศ เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้า เงินจำนวนนี้จะไม่หมุนกลับเข้าสู่ภาคการผลิตภายในประเทศอย่างเต็มที่ เพราะมูลค่าการผลิตส่วนใหญ่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ผลของการใช้จ่ายดังกล่าวจึงไม่สามารถสร้างรายได้ต่อเนื่องให้กับผู้ผลิตภายในประเทศได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย เมื่อรวมผลจากการใช้จ่ายรอบแรก รอบต่อ ๆ ไป และส่วนรั่วไหลดังกล่าวเข้าด้วยกัน จึงทำให้ผลสุทธิของมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายมักมีขนาดเล็กกว่ามูลค่าเม็ดเงินตั้งต้น

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดของ ตัวคูณทางการคลัง จะเห็นว่าผลของมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายไม่ได้ขึ้นอยู่กับเม็ดเงินที่อัดฉีดเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือน และภาวะเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งสะท้อนผ่านค่า MPC ดังนั้น การจัดทำค่า MPC ที่มีความละเอียดในแต่ละระดับรายได้และในแต่ละภูมิภาค จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจว่าประชาชนแต่ละกลุ่มจะตอบสนองต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างไร ข้อมูลเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้สามารถประเมินและออกแบบมาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสม ตรงกับลักษณะของพื้นที่และพฤติกรรมของครัวเรือนจริง

ผู้เขียนขอขอบคุณผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานที่ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะ ดร.ทรงธรรม ปิ่นโต คุณมนัสชัย จิตตระกูล ดร.ปณณวิชญ์ เศรษฐสมบูรณ์ และ คุณพิรุณ ชมสุข สำหรับความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และช่วยให้งานศึกษาค้นคว้า มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND

แบบนี้เอง..

คนในแต่ละภูมิภาค
เลยมีพฤติกรรมการใช้จ่าย
ที่ต่างกัน

